

Fra Luka Livaja

PRIČEST VJERNIKA POD OBJE PRILIKE I IZVANREDNI DJELITELJ PRIČESTI

Sv. Pavao apostol imao je samo jedno središte svoga duhovnog života oko kojeg se razvijala njegova osobnost. On za sebe govori: »Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist« (Gal 2, 20). »Ta meni je živjeti Krist, a umrijeti dobitak« (Fil 1, 21). Za njega je Krist bio sve. On se u njemu ukorijenio, s njim postao jedno. Jednako tako će i vjernik uistinu duhovno rasti ako bude imao kontakt s Kristom, izvorom duhovnog života. A gdje se susrećemo s tim darovateljem života dublje i autentičnije nego u Euharistiji? Upravo stoga sva liturgijska obnova u uskoj je vezi i tiče se prvenstveno svetkovanja i učestvovanja u euharistijskom misteriju.

Euharistija sadrži »svekoliko duhovno dobro Crkve, to jest samog Krista, naš Vazam i živi kruh« (PO, br. 5). Crkva, da bi što više unaprijedila kršćanski život vjernika (SC, br. 1), nastoji da se oni privedu što punijem i djelotvornijem učešću u liturgiji (SC, br. 14), a to se najsavršnije ostvaruje po sakramentalnoj pričesti (SC, br. 55). S tog razloga i tolike promjene u liturgiji. Crkvi je jedino na srcu privesti vjernike Kristu, ujediniti ih što intimnije s njim. Nema sumnje da i dozvola pričesti pod obje prilike, kao i uvađanje izvanrednih djelitelja pričesti, o čemu ćemo upravo govoriti, ima jedino tu svrhu.

Pričest pod obje prilike

Pričest vjernika pod obje prilike nije nešto sasvim nova i originalna u pokoncilskoj Crkvi. Da su se vjernici u prvim stoljećima Crkve pričestivali i s presvetom krvlju, imamo brojna svjedočanstva otaca i crkvenih pisaca. Pouzdano svjedočanstvo o tome imamo kod sv. Ćirila Jeruzalemskog (IV. st.). On piše: »Nakon što si postao dionik tijela Kristova, pristupi kaležu krvi, bez da ispružiš ruke, nego naklonjen u stavu klanjanja i poštovanja primi krv Kristovu« (Mist. kateheze 5, 21). S vremenom je ova praksa prve Crkve bivala sve rjeđa, ponegdje i iščezavala, ili pak ostala privilegij samo đakona. Od 12. stoljeća gotovo više i ne susrećemo pričest pod obje prilike, osim u izuzetnim slučajevima, i to sa specijalnom dozvo-

lom. Od tada ni đakon nije više mogao biti dionik euharistijske žrtve pod obje prilike. Ni misal pape Pija V., kojeg je on objavio po odredbama Tridentinskog sabora, to ne predviđa, premda je đakon kod svećanih misa bio služitelj kaleža.

Drugi vat. sabor je ponovno obnovio ovu starocrkvenu praksu, ili bolje rečeno, dao mogućnost pričesti pod obje prilike. To nimalo nije u suprotnosti s dogmatskim načelima koje je postavio Tridentinski sabor da se čitavi Krist prima pod svakom prilikom. O tome se Drugi vat. sabor izražava: »Ne dirajući u dogmatska načela Tridentinskog sabora, u slučajevima koje odredi Apostolska Stolica a po sudu biskupa, može se dopustiti pričest pod obje prilike i klericima i redovnicima i laicima... (SC, br. 55).

Zadnji sabor je samo želio jače istaknuti znak euharistijske gozbe. Naime, pričesću pod obje prilike savršenije se vidi i jače se izražava volja Spasiteljeva izražena na Posljednjoj večeri (usp. Mt 26, 27—29), kao i to da se Novi vječni savez potvrđuje i dovršava u krvi Gospodnjoj (*Eucharisticum mysterium*, br. 32). Pričesću pod obje prilike najsavršenije se očituje i sudjelovanje vjernika u svetoj misi (OURM br. 240; usp. uputa *Liturgicae instaurationes*, br. 6).

Iz te teološke opravdanosti pričesti pod obje prilike ne bi se smjelo odmah zaključiti da bi bilo normalno kad bi se vjernici uvijek tako pričesćivali. Sama opravdanost, pa makar bila ne znam kako teološki utemeljena, samim tim ne nosi i opravdanost potpune i cjelokupne primjene. Crkvi je nakana da se vjernicima samo u datim momentima i zgodama pruži mogućnost pričesti s presvetom Kristovom krvlju. Iz gore navedenog citata se vidi da je Sabor samo načelno odobrio uvađanje pričesti pod obje prilike, a prepustio je uvidavnosti Sv. Stolice i sudu biskupa kada će i u kojim slučajevima to biti realizirano.

Ova se želja Sabora postepeno ostvarivala. Kako je napredovala priprema vjernika, tako se množio i broj slučajeva u kojima im se dopuštalo da budu dionici kaleža krvi Kristove. Ovo je novost za današnje vjernike, jer je do jučer bila nezamisliva pričest vjernika pod obje prilike. Kao i za svaku drugu promjenu i novost, tako je trebalo i za ovu vjernike pripremiti, kako bi iz Euharistije crpli bogatije plodove pobožnosti i duhovne koristi. U tu svrhu je nakon Sabora izdano nekoliko dokumenata: Uputa o štovanju euharistijskog misterija (*Eucharisticum mysterium*) od 25. svibnja 1967; Uputa o širim ovlastima za dijeljenje svete pričesti pod obje prilike (*Sacramentali communione*) od 29. lipnja 1970; Treća uputa za ispravnu primjenu konstitucije o svetoj liturgiji (*Liturgicae instaurationes*) od 5. rujna 1970. Ovima svakako treba nadodati i ono što imamo u Općoj Uredbi Rimskog Misala (broj 240—252). U svim tim dokumentima ne samo da se naglašava, nego se i naređuje da vjernike najprije treba poučiti, držati im prethodne kateheze u kojima će im se protumačiti smisao obreda (*Eucharisticum mysterium*, br. 32; *Sacramentali communione*, br. 5; *Liturgicae instaurationes*, br. 6b; OURM, br. 242).

Kada je dopušteno pričestiti se pod obje prilike?

Suvišno bi bilo nabrajati sve pojedine slučajeve, jer oni su jasno određeni općim crkvenim normama. Njih nalazimo točno nabrojene u *Općoj Uredbi Rimskog Misala*, br. 242. i u br. 76.; u uputi *Eucharisticum mysterium*, br. 32. i u dodatku upute *Sacramentali communione*. Nabrojiti ćemo i osvrnuti se samo na one slučajeve koje je naša Biskupska konferencija na svom zasjedanju na Visovcu, u rujnu 1970, na temelju upute *Sacramentali communione*, dopustila i odobrila. Ti su slučajevi veoma značajni, jer su redovitiji nego oni koje predviđa OURM i jer se iz toga vidi koliko je našim biskupima stalo da se vjernicima omogući najsavršenije sudjelovanje u euharistijskoj žrtvi.

Ovlaštenja naše Biskupske konferencije su slijedeća:

1. Točka 2, 3 i 11 u OURM proširuje se na sve nazočne, ako ih je mali broj.

2. Sestrama koje stupaju u novicijat, njihovim rođacima i svim nazočnima, ako toga dana imaju misu.

3. U malim redovničkim zajednicama svaki dan.

4. Kad biskup služi misu u manjim zajednicama.

5. U sjemeništima, kad se slave »razredne« ili »seksijske« mise.

6. U manjim katehetskim zajednicama, kad imaju katehezu i misu za svoju skupinu.

7. Roditeljima i kumovima kod krštenja djece, ako se krštenje vrši u vezi s misom.

8. Bolesnicima i svim nazočnima, kad se misa celebrira u bolesnikovoj kući.

9. Svim nazočnima u obiteljskim misama, koje se celebriraju u kući.

10. Dijecezanski biskupi mogu i sami dati dopuštenje za razne slučajeve, ali uvijek u skladu s uputom *Sacramentali communione* od 29. lipnja 1970.

Sve te slučajeve, koje je naša Biskupska konferencija odobrila za naše područje, potvrdio je Sv. zbor za bogoštovlje dopisom br. 27/71, od 11. siječnja 1971.

Imajući u vidu ono što je predviđeno općim crkvenim propisima i ovo što su naši biskupi dozvolili, zaista je velik broj prigoda kada se vjernici mogu pričestiti pod obje prilike. To je uistinu korak naprijed na području euharistijskog pokreta. Crkva majčinskom ljubavlju nastoji da vjernici sudjeluju u misi sakramentalnom pričešću (*Eucharisticum mysterium*, br. 31); a to sudjelovanje, promatrano kao znak, ima puniji oblik kada se pričest prima pod obje prilike (OURM, br. 241). Stoga se vrata širokogrudnosti Crkve ne bi smjela zatvoriti, nego — naprotiv — na njih pokazivati, kako bi vjernici došli do što plodnijeg jedinstva s Kristom, a na taj način i do rasta osobne duhovnosti i sazrijevanja u svojoj vjeri.

Da bi primjena ovih propisa u praksi bila na duhovnu izgradnju Crkve i osobnu korist vjernika, dane su i neke pastoralno-praktične smjernice, koje su neophodno potrebne da ovaj sveti i uzvišeni čin ne bi proizveo suprotne učinke. Prva i najglavnija stvar je priprema i pouka vjernika. Svi dokumenti najprije to naglašavaju. Ne bi se smjelo nigdje uvesti pričest pod obje prilike bez temeljite pouke vjernika. Uputa *Sacramentali communione* (br. 4) nalaže biskupima da vode brigu o ispunjavanju određenih propisa. Čak naglašava da ne bi smjeli niti podijeliti ovlast ondje gdje nisu sigurni da će biti osigurana svetost sakramenta. Sve treba poduzeti da se sakrament dijeli pobožno i dolično, da se izbjegne bilo koja pogibao pomanjkanja poštovanja. Stoga treba izbjegavati one prigode u kojima je velik broj pričesnika (*Liturgicae instaurationes*, br. 6a). U takvim zgodama naime bio bi otežan pristup i bilo bi nemoguće održavati red kojeg zahtijevaju propisi (OURM, br. 244).

Kako pričešćivati pod obje prilike?

Opća Uredba Rimskog Misala, kad govori o pričešćivanju vjernika pod obje prilike, predviđa više načina, ali na prvo mjesto stavlja pričest iz samog kaleža. Uputa *Sacramentali communione* (br. 6) nalaže da se taj način izabere samo onda kada se sve može obaviti u najljepšem redu i bez ikakve pogibelji za profanaciju krvi Kristove. Inače je uputnije služiti se obredom umakanja. To je praktičnije, vjernicima bilo koje dobi pristupačnije, a opet ostaje očuvana istina o većoj punini znaka euharistijske gozbe.

Kod samog obreda pričesti svećeniku uvijek mora biti netko pri ruci od drugih svećenika, đakona ili od postavljenih akolita. Oni će držati kalež i u slučaju kad se pije iz njega, kao i onda kad se pričest dijeli umakanjem. Ako nema ovlaštenih djelatelja pričesti, bilo redovitih ili izvanrednih, tada će svećenik obaviti sve sam, držeći se obreda kako je propisan u OURM br. 245. Kada sam pričešćuje, najprije sve pričesti s presvetim Tijelom, a nakon toga s presvetom Krvlju. Nije dozvoljeno, niti se može odobriti, da sami vjernici jedan drugome predavaju kalež ili ga direktno uzimaju (*Sacramentali communione*, br. 6c; *Liturgicae instaurationes*, br. 6c). U takvim slučajevima treba dati prednost umakanjem, kako je propisano u OURM, br. 247.

Pri svemu ovome je jako važna i delikatna uloga dušobrižnika. On mora biti strpljiv pa da najprije on sam pomalo uviđa nakanu Crkve, kako bi onda i vjernike polako doveo k pravom shvaćanju. Vjernici redovito dosta lako prihvate sve one reforme koje im se razumno i strpljivo razjasne.

Izvanredni djelitelj pričesti

Po starim crkvenim propisima redoviti djelitelj pričesti je bio jedino svećenik (kan. 845 § 1). Đakon, premda je snagom svoga ređenja dobivao ovlast dijeljenja pričesti, ipak mu je pozitivnim crkvenim zakonom bilo uskraćeno da redovito dijeli pričest (kan. 845 § 2). Danas je upravo na ovom području došlo do mnogih promjena, što je uvjetovano razvojem liturgijske misli i liturgijskog pokreta, kao i prilikama u kojima se Crkva nalazi.

I danas prvenstveno spada na svećenika da dijeli svetu pričest, navlastito onda kad služi svetu misu preko koje se dijeli sv. pričest. To izričito ističe Uputa o štovanju euharistijskog misterija: »Spada u prvom redu na misnika koji služi misu, da dijeli pričest... A drugi svećenici ili đakoni neka misniku pomognu ako je to korisno« (br. 31c). Isto govori i uputa Liturgicae instaurationes u br. 6c. Pa ipak danas je, osim svećenika, redoviti djelitelj pričesti i đakon. On tu službu vrši kad god se ukaže potreba (Novi obred svete pričesti i štovanje euharistijskog otajstva izvan mise, br. 17).

Crkva katkada, zbog nastalih prilika koje u mnogočemu utječu i na mentalitet vjernika, mijenja i one zakone koje je vjekovima brižno čuvala, da ih prilagodi novonastalim potrebama. Svrha je Crkve spas duša, a propisi se moraju prilagoditi toj svrsi, da bi djelovanje Crkve u datom momentu bilo uspješno. To je slučaj i s djeliteljem svete pričesti, te najsvetije tajne koju Crkva posjeduje. Sve manji broj svećenika, posebno u nekim krajevima, zbog čega rastu potrebe dušobrižništva, bez sumnje je uvjetovalo da se odstupi od dosadašnjih propisa o kojima se govori u kan. 845. Prilike danas traže da se uz redovite postave i izvanredni djelitelji svete pričesti.

Sv. otac papa Pavao VI. u svom apostolskom pismu *Ministeria quaedam*, od 15. kolovoza 1972., kojim obnavlja discipline nižih redova, govori o akolitu kao izvanrednom djelitelju svete pričesti. Papa, naime, kaže da je akolit onaj koji pomaže svećeniku i đakonu, posebno kod slavljenja svete mise. To njegovo služenje očituje se najviše u dužnosti izvanrednog djelitelja svete pričesti, bilo za vrijeme mise kad je to potrebno ili onda kada zbog bilo kojeg razloga nedostaju oni o kojima govori kan. 845. Novi obred svete pričesti izvan mise, pozivajući se na spomenuto Papino pismo, ističe da pravilno postavljeni akoliti kao izvanredni djelitelji pričesćuju: kad god nema svećenika ili đakona, kad su ovi spriječeni bolešću ili pastoralnom službom, ili pak kad je broj pričesnika toliki da bi se odveć oduljila misa ili drugi obredi (br. 17).

Akolit je dakle uvijek izvanredni djelitelj pričesti. Stoga će on pričesćivati samo onda kad nema svećenika ili đakona, ili kad su oni spriječeni. Prema tome, ne bi se smio dobiti dojam da je isključivo akolitova dužnost

pričešćivati, pa i onda kad ima svećenik, a da je svećenikova dužnost ispo-
vijedati i vršiti druge obrede koji na njega spadaju. Pogotovo se to ne bi
smjelo prakticirati jer su propisi jasni.

Još prije gore navedenog Papina pisma, Sv. zbor za evangelizaciju
naroda izdao je posebnu uputu o izvanrednim djelateljima svete pričesti.
Uputa je izdana 30. travnja 1969. U njoj spomenuti Zbor, po nalogu Sv.
Oca, daje mogućnost biskupima da se u slučaju potrebe obrate na Sv.
Stolicu, koja će im podijeliti ovlaštenje da mogu imenovati prikladne
osobe za dijeljenje svete pričesti. Po ovoj uputi sam biskup nije mogao
bez ovlaštenja dozvoliti nekome da bude djelatelj pričesti.

No, Sv. zbor za sakramente u uputi »*Immensae caritatis*« od 29. siječ-
nja 1973. daje direktno ovlast mjesnim ordinarijima, da mogu odrediti
izvanredne djelatelje pričesti u slučajevima kad je to neophodno potrebno
zbog pastoralne koristi vjernika. U Uputi se kaže da akoliti mogu dijeliti
pričest i unutar euharistijskog slavlja, kad je veliko mnoštvo pričesnika
ili koji drugi opravdan razlog, kao i izvan mise. Mogu nositi posvećene
čestice na različita mjesta, pa i na način popudbine.

U jednoj župskoj zajednici može biti i više izvanrednih djelatelja. To
sve ovisi od pastoralne koristi, liturgijskog smisla dušobrižnika i od uvi-
đavnosti mjesnog ordinarija. Pitanje je, koji je za to dovoljan razlog?
Svakako, ako ima više misa preko kojih se veći broj vjernika pričešćuje,
nezgodno bi bilo da je samo jedan izvanredni djelatelj koji bi onda na
svim misama prisustvovao i pričešćivao. Bilo bi korisnije i bolje kad bi
ih bilo više. Osim toga, ako je u nekoj župi euharistijski život tako razvijen
da se često nosi sveta pričest bolesnicima i starcima po stanovima, starač-
kim domovima ili bolnicama, potrebno je više djelatelja. Kamo sreće kad
bi se takav euharistijski život nastojao ostvariti! O tome govori i sama
uputa *Immensae caritatis*: »Da ne bi vjernici koji su u stanju milosti, a
živom željom žele učestvovati u euharistijskoj gozbi, bili lišeni ove sakra-
mentalne pomoći, Veliki Prvosvećenik smatrao je potrebnim ustanoviti
izvanredne djelatelje...« Novi obred svete pričesti, kad govori o poveza-
nosti svete žrtve i pričesti izvan mise, to također naglašava: »Dolikuje
da oni koji su spriječeni prisustvovati euharistijskom slavlju zajednice
budu brižno krijepljeni Euharistijom, pa da se tako osjećaju sjedinjeni ne
samo s Gospodinovom žrtvom već i s tom zajednicom i podržavani ljubav-
lju braće« (br. 14c). Kako to ostvariti bez izvanrednih djelatelja svete pri-
česti? Sam dušobrižnik to nije u stanju. On ima i drugih pastoralnih
poslova, a svugdje opet ne bi mogao prispjeti. Ništa čudno što je, nakon
izdavanja upute »*Immensae caritatis*«, u mnogim zemljama, posebno u
Americi, odmah došlo do postavljanja izvanrednih djelatelja pričesti, kako
bi se udovoljilo potrebama vjernika, naročito bolesnika. Čini se da je ta
praksa već do sada pokazala dosta dobre rezultate.

Biskupi moraju paziti komu će to ovlaštenje podijeliti. Vjernik kojeg
će ovlastiti treba da se odlikuje kršćanskim životom, vjerom i vladanjem
i da bude propisno poučen u vršenju te plemenite i svete službe. To zahti-

jeva dostojanstvo sakramenta. Može biti redovnik, redovnica, kateheta, obični vjernik: muškarac ili žena (usp. Immensae caritatis, I, IV). Ne bi smio biti netko čiji bi izbor izazvao čuđenje ili zaprepaštenje vjernika (usp. Immensae caritatis, I, VI).

Izvanredni djelitelji pričesti mogu biti ovlašteni trajno i na određeno vrijeme, ili pak samo u slučaju kad se za to ukaže potreba (Immensae caritatis, I, I). Papa Pavao VI. kaže: »Mi želimo naglasiti da ova služba ostaje izvanredna služba koju treba vršiti u skladu s odredbama Sv. Stolice. Zato se uloga izvanrednog djelitelja po svojoj naravi razlikuje od onih koji već po svom poslanju imaju pravo dijeliti pričest«. To su svećenici, đakoni i akoliti.

Što se tiče liturgijskog ruha, Novi obred pričesti nalaže da se uzme bilo koja liturgijska odjeća, koja je u običaju u dotičnom kraju, ili odjeća koja dolikuje tom službeniku, a odobrio ju je ordinarij (br. 20c).

Uvođenje izvanrednih djelitelja svete pričesti, kako smo naglasili, uvjetovano je nedostatkom svećenika i njihovom zaokupiranošću, ali isto tako i željom Crkve da svima omogući sudjelovanje u Euharistiji primanjem sakramentalnih prilika. Kada? Novi obred pričesti kaže: »... često, dapače po mogućnosti svakodnevno, osobito u vazmeno vrijeme« (br. 14d). Crkva na taj način želi rasplamsati euharistijski duh vjernika i ovom presvetom sakramentu iskazati poklonstveno štovanje kao pravom Bogu, koji je doista postao Emanuel, to jest »Bog s nama«. Ako se ta nakana Crkve ispravno shvati, a pastiri duša s ljubavlju prihvate tu »novost«, nema sumnje da će to doprinijeti produbljivanju pravog života s Bogom u Crkvi.

.....

»MAJKA« — List svetišta i župe Majke Božje Lurdske u Zagrebu, god. I, br. 1. List uređuje uredničko vijeće, a glavni je urednik o. Kruno Bekavac. »Majka« izlazi povremeno sa svrhom da informira o životu i radu spomenute župe i svetišta te da bude sredstvo većeg zajedništva. — Cijena pojedinom primjerku 5 din. Narudžbe: Uredništvo »Majka«, Vrbanićeva 35, 41000 Zagreb.

.....